

Cirquista, viatgista, ballerista, coloniera, pastissar, cotxe-casa... La creativitat neològica dels més petits: espontània, neta, genuïna, gramatical, però efímera i individual

Rosa Estopà (IULA, Universitat Pompeu Fabra)

Xavier Rull (Departament de Filologia Catalana, Universitat Rovira i Virgili)

La major part dels estudis sobre neologia i creativitat lèxica parteixen de dades produïdes per adults en situacions formals, sobretot basats en textos de mitjans de comunicació, principalment de textos de premsa. Tanmateix, l'estudi de la neologia en el llenguatge periodístic, tot i que permet representar el llenguatge general, té un llast: es tracta de llenguatge elaborat; i això pot fer que els neologismes que hi apareixen puguin patir un cert encotillament o fins i tot puguin ser fruit d'una certa elaboració premeditada.

Davant d'això, sembla necessari ampliar l'anàlisi cap a camps altament creatius i desproveïts de límits normatius o pragmàtics. Els joves són un dels sectors socials amb més capacitat d'innovació lèxica (Marimon / Santamaria 2001). Diversos investigadors han elaborat treballs que tracten la neologia en l'argot juvenil en català (Bernal / Sinner 2009; Rubio 2009; Tantinyà 2013; Wieland 2009; Pérez 2013). Aquests estudis coincideixen a destacar que el lèxic nou dels joves està condicionat per la necessitat que tot el jovent d'arreu del món té de diferenciar-se, de rebel·lar-se davant la societat (Domènech / Estopà 2014).

Per això, potser el col·lectiu més natural i menys condicionat per factors socials i lingüístics és el dels infants. Els nens i les nenes, quan parlen, no s'aturen davant la falta de vocabulari sinó que, ben al contrari, se l'inventen fent servir les regles lògiques de la gramàtica de la seva llengua. Des dels dos anys fins als deu els infants adquireixen de manera progressiva les regles bàsiques de formació de paraules de la seva llengua i poden emetre judicis de gramaticalitat que els permeten crear noves paraules per analogia amb les que ja coneixen (Estopà / Carreras / Creus 2009).

En aquesta comunicació, basada en la metodologia de l'estudi de cas, analitzem la neologia espontània que han produït 4 nens en l'etapa de 4 a 10 anys. L'anàlisi dels neologismes documentats ens mostra la rellevància d'aquestes dades per a l'estudi de la capacitat neològica potencial d'un idioma abans que s'hi apliqui el sedàs de la formalitat i de les limitacions sociolingüístiques i pragmàtiques, que pot fer inhibir un determinat recurs neològic.

Creativitat lèxica; neologia infantil; regularitat, norma lèxica

1 Introducció

L'estudi de la neologia en català s'aborda des de diversos fronts. La plataforma més rellevant en aquest camp és l'Observatori de Neologia (OBNEO), en funcionament des del 1998 i gestionat per l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (Universitat Pompeu Fabra). L'OBNEO buida textos de mitjans de comunicació escrit (premsa i revistes) i oral (ràdio) en català, primer bàsicament només de Barcelona i des del 2008 també sistemàticament d'altres indrets del domini lingüístic català. També hi ha alguns estudis sobre com es crea el vocabulari en el llenguatge literari.

Tanmateix, l'estudi de la neologia en el llenguatge periodístic o literari, tot i que permet representar el llenguatge general, té un biaix: es tracta de llenguatge elaborat. En efecte, és un llenguatge pensat per al registre formal; i això pot fer que els neologismes que hi apareixen puguin patir un cert encotillament (fruit de la mateixa naturalesa del llenguatge formal) o fins i tot puguin ser fruit d'una certa elaboració premeditada (posem per cas, que un terme es consensuï prèviament entre un escriptor o un periodista i un tècnic lingüístic). Davant d'això, sembla necessari ampliar l'anàlisi cap a camps altament creatius i desproveïts de frens, com el lèxic juvenil o l'infantil.

En aquest sentit, l'OBNEO va engregar el 2004 un projecte per recollir neologia usada per escolars: la Bústia Neològica Escolar. És cert que no és una bústia gaire activa, perquè tampoc no se n'ha fet prou difusió de manera que no és gaire coneguda entre el món escolar. Tot i així, hi ha 101 neologismes en català que es poden estudiar segons l'edat del nen que els havien enviat. Així, tenim que el 56% són neologismes d'infants d'entre 5 i 10 anys, i el 43% restant correspon a paraules no diccionaritzades d'adolescents d'entre 11 i 16 anys.

La neologia que utilitzen els més joves de la societat es pot classificar en dos grans grups (Domènech / Estopà 2014). D'una banda, hi ha unes paraules que són noves lexicogràficament —en el sentit que no es troben recollides en les obres de referència— i que formen part del que s'anomena *argot infantil* o *argot juvenil* (Payrató 1996; Sanmartín 2001). Aquest tipus de lèxic sol limitar-se a uns camps semàntics molt acotats, que també varien segons l'edat (relació amb altri, drogues, sexe, jocs), i on recursos com el manlleu no hi són pas absents (Rubio 2009; Tantinyà 2009; Domènech / Estopà 2014). Aquesta neologia temàticament marcada, expressiva, compartida per un grup és més utilitzada com més gran és l'infant: els adolescents, els joves són molt productius lexicalment perquè el lèxic suposa una marca generacional important molt necessària a aquestes edats (Bernal / Sinner 2009). En són exemples: *apalancar-se*, *estar caldat*, *catxo*, *estar a la parra*, *fer un meet*, *fifi*, *flípar*, *anar follat*, *megaguai*, *guatxi*, *ilu*, *fer-se una manola*, *molar*, *neng*, *fer pal*, *pillar-se (d'alguí)*, *patillar-se*, *xungo*, *pringat*, *txatxi / xaxi*, etc.

Les paraules envidades pels infants més petits d'entre 5-10 anys, en canvi, són mots que no estan temàticament marcats, que segueixen les regles de la gramàtica i que algunes vegades són equivalents de mots en català que els infants desconeixen, mentre que d'altres vegades són creacions *ad hoc* que els nens i les nenes usen en cercles familiars o d'amistat molt restringida. En general, però, aquest mots manifesten una creativitat lògica, basada en les regles gramaticals de formació de paraules. En són exemples: *circuista* ('persona que treballa en un circ, actuant'), *desnugar* ('descordar els cordons d'una sabata'), *parapluges* ('anorac prim, impermeable').

Aquest tipus de creativitat lèxica es dona amb molta més recursivitat en els primers anys d'una persona, quan està aprenent la llengua i també el seu vocabulari (Llinàs 2001; Estopà / Carreras / Creus 2009). Es tracta d'una neologia individual, que no té una funció grupal, sinó que usa el nen o la nena perquè no té o no coneix una paraula, i no s'atura a preguntar-la, sinó que fa funcionar tots els mecanismes interns de formació de paraules per continuar el seu acte de parla.

2 Objectius

En aquest article proposem endinsar-nos en l'estudi de la neologia espontània en la parla dels infants fins als 9 anys. Aquest registre té l'avantatge que és molt poc mediatitzat per la formalitat, a diferència de la parla dels adults. A priori, doncs, és un registre espontani, creatiu, de manera que pot ser una mostra més *neta* de la capacitat neològica d'un idioma.

L'objectiu principal que ens proposem és analitzar els mecanismes de formació de paraules noves en llengua catalana creades per nens i nenes entre 3 i 9 anys.

La nostra finalitat és mostrar que:

- a) els infants són creatius lexicalment;
- b) la creativitat lèxica en la parla infantil respon a operacions fonamentals de la gramàtica relacionada amb les regles de formació de paraules; i que
- c) la capacitat neològica potencial d'un idioma, com el català, entre els infants és un fet abans que s'hi apliqui el sedàs de la formalitat, que pot fer inhibir un determinat recurs neològic.

3 Metodologia

Hem utilitzat una metodologia basada en l'estudi de cas: analitzem la neologia espontània que han produït tres nenes de dos indrets del domini lingüístic català (les ciutats de Girona i Valls) nascudes entre 2003-2010 quan tenien entre 3 i 9 anys. Hem completat puntualment el corpus amb creacions lèxiques d'altres infants catalanoparlants nascuts en el mateix període, els pares dels quals ens han proporcionat mots que havien creat quan tenien entre 3 i 9 anys. En concret, les tres principals informants són:

MRB, nena, nascuda el 2004 i resident a Valls.

MPE, nena, nascuda el 2003 i resident a Girona.

SPE, nena, nascuda el 2007 i resident a Girona.

Els informants puntuals han estat:

LPP, nen nascut el 2003 i resident a Girona.

RBB, nena nascuda el 2010 i resident a Santa Susanna.

LGP, nena nascuda el 2005 i resident a Banyoles.

OFP, nen nascut el 2007 i resident a Girona.

GFV, nen nascut el 2013 i resident a Girona.

MFN, nena nascuda el 2005 i resident a Girona.

OSM, nen nascut el 2011 i resident a Sant Pol de Mar.

PAA, nen nascut el 2008 i resident a Banyoles.

AOP, nena nascuda el 2011 i resident a Salt.

JLC, nen nascut el 2007 i resident a Pineda de Mar.

Les dades ens permetran mostrar els recursos neològics emprats de manera espontània pels infants. En aquest sentit, ajuden a constatar com es genera vocabulari espontàniament en les edats més primerenques (per exemple, si un recurs neològic és utilitzat sovint o si un altre recurs neològic no s'utilitza). Amb tot, les dades no són ni exhaustives ni ens permeten extreure conclusions absolutes. Per fer-ho caldria desenvolupar estudis més amplis i exhaustius, amb més individus.

4 Resultats

Hem recollit 77 paraules noves. Hem descartat de recollir els canvis fonològics del tipus *hostípal* per *hospítal*, *precicipi* per *precipici*, *massarreta* per *samarreta*, *malatero* per *matalero*, que acostumen a fer els infants quan comencen a parlar i que de manera natural, sense cap correcció —i de fet està comprovat que arreu del món la correcció és inútil, la correcció no ajuda a adquirir de manera normal una llengua (Llinàs 2001)—, ja es deixaran d'usar.

De les paraules analitzades, 65 són noms (84,4%), 10 verbs (13%) i 2 adjectius (2,6%), aquestes xifres són molt semblants al percentatge de les categories gramaticals dels neologismes en els mitjans de comunicació.

Alguns dels neologismes que hem recollit són mots que en català relacionen un referent no lèxic: per exemple, no tenim en català un mot genèric per referir-nos a un treballador del circ que agrupi totes les especialitats (*pallasso*, *equilibrista*, *malabarista*, *trapezista*, etc.), però els infants poden crear espontàniament *cirquista* que és un mot semànticament transparent que tot catalanoparlant pot entendre; d'altres vegades no existeix un hipònim i sense cap dificultat, amb regles de la gramàtica, el creen: existeix *joier* però no *aneller* i un infant el pot crear per parlar de les persones que fan els anells seguint el mateix patró regular que l'hiperònim; i fins i tot usar un cohipònim diferent: *colonieria* per *perfumeria*.

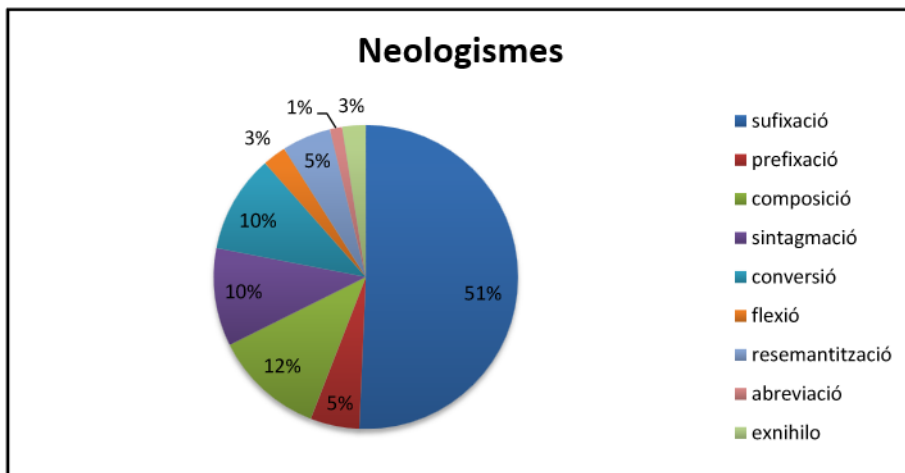
Però la majoria de neologismes que hem documentat no serien necessaris perquè són variants denominatives de mots catalans. Per què les creen? Perquè desconeixen els mots catalans corresponents al mateix referent i apliquen regles gramaticals per crear un mot que necessiten. Utilitzen les regles que tenint en compte els inputs que han rebut els semblen més regulars i més habituals.

A vegades poden crear utilitzant la mateixa base lèxica del mot català existent, però canviant el morfema o el recurs de formació emprat: *ballarista* per *ballador*, *peixaria* per *peixateria*, *gasolineria* per *gasolineria*, *viatgista* per *viatger*, *pastissar* per *fer pastissos*, *timbrar* per *tocar el timbre*; i d'altres categoritzant sobre un altre aspecte semàntic que els sembla el més prototípic: *carrossada* per *cavalçada*, *desnudar* per *descordar*, *balançar* per *pesar*, *concertar* per *fer concerts*, *descalfar* per *refredar*, *escalfacabells* per *assegador*, *cotxe-casa* per *autocaravana*, etc. Moltes vegades les seves propostes són més lògiques i semànticament més adequats que els mots

catalans corresponents: per exemple, *desnudar* el nus dels cordons d'una sabata és més lògic que emprar *descordar* o *carrossada* (de reis) està més relacionat amb la realitat actual que cavalcada perquè els reis de l'Orient vénen en carrosses.

Un altre fet destacable és que els recursos de formació escollits pels infants per formar paraules difereixen tipològicament i percentualment dels que prioritzen els adults. Hi ha només dos neologismes dels documentats format *ex-nihilo*: *pap* (el revés d'un cromó) i el nom propi *Tilo*, a partir de les lleis fonològiques de la llengua catalana. La immensa majoria de les paraules que inventen, però, estan formades per una regla de formació de mots genuïna. El mecanisme de formació més emprat és la sufixació i la composició patrimonial. També trobem neologismes formats per conversió, per prefixació i per flexió. No hi ha cap neologisme manllevat a una altra llengua, tot i que hi ha tres paraules que s'han format sobre una base lèxica manllevada: *fashionista*, *gaia*, *mailar*. Tampoc usen recursos com la composició culta o híbrida o com la siglació.

Si els classifiquem per tipus de recursos de formació de mots trobem el següent:

Gràfic 1. Distribució dels recursos de formació dels neologismes

A continuació hem classificat tots els neologismes recollits per tipus de formació:

Sufixació (39)

Sufixació valorativa (4)

paparró (MRB, 7 anys)

xatot [a la frase *Tu ets el meu xatot*] (MRB, 5 anys), per oposició a *xateta*, apel·latiu afectiu adreçat a l'infant

xiconet (MRB, 6 anys), nom d'un nino per comparació amb un altre que té per nom *Xico* (a partir de la marca *Chicco*)

lletarra (SPE, 7 anys, persona que beu moltíssima llet)

Sufixació transcategoritzadora (35)

N >N

-ista (7)

andorranista [a la frase *Sóc andorranista?*] (MRB [4 anys]) ‘d’Andorra’*ballarista* (MPE, 6 anys) ‘persona que balla al ball de la festa major’*cirquista* (MPE, 4 anys) ‘que treballa en un circ’*fashionista* (MRB, 6 anys) ‘que va a la moda’ (dit d’una nina)*modista* (MRB, 6 anys) ‘que va a la moda’ (dit d’una nina)*viatgista* (MRB, 7 anys) ‘viatger’*marranista* (CCE, 4 anys), una persona que acostuma a anar molt brut

-dor, -a (1)

pipador, -a (RBB, 5 anys) ‘persona que menja moltes pipes’

-arro (1)

fumarro (PAA, 4 anys), ‘cigarreta / cigarro’

-ada (1)

carrossada [a la frase *Anem a la carrossada a veure els Reis de l’Orient*] (MPE, 2010 [7 anys]) ‘rua, cavalcada de Reis’

-eria (4)

coloniera (MRB, 5 anys) ‘botiga de colònies, perfumeria’*peixeria* (SPE, 4 anys) ‘peixetaria’*gasolinera* (SPE, 5 anys) ‘gasolinera’*bombotera* (JLC, 4 anys) ‘botiga de bombetes’

-er (3)

pisciner (MPE, 4 anys) ‘monitor de piscina’*aneller* (MPE, 8 anys) ‘persona que dissenya, fabrica i ven anells’*peixer* (SPE, 3 anys) ‘peixeter’

-era (1)

aigüera (SPE, 6 anys) ‘època de l’any en què plou molt (per oposició amb sequera)’

-et, -a (1)

punxeta (GFV, 3 anys) ‘xinxeta’

V >N (10)

dividició (MRB, 7 anys) ‘divisió’

estimadora [a la frase *Mama, ets la meva estimadora*] (MPE, 6 anys) ‘persona que estima molt i incondicionalment algú altre’

estudiament (MPE, 5 anys) ‘estudi d’alguna cosa’

picona (MPE, 5 anys) ‘persona que molesta (= pica) molt sovint’

xivera (MPE, 5 anys) ‘persona que es xiva molt sovint’

xivona (MPE, 5 anys) ‘persona que es xiva molt sovint’

aguantament (SPE, 5 anys) ‘lleixa’

explicament (SPE, 8 anys) ‘explicació’

robador -a (MPE, 9 anys) ‘persona que roba, sobretot els que ho fan al carrer’

obridora (MFN, 5 anys) ‘repcionista’

Adj >N (1)

tipor (AOP, 3 anys) ‘efecte d’estar tip’

N >V (1)

ploriscar [a la frase *L’ull em plorisca*] (MRB, 7 anys) ‘llagrimejar’

Adj >V (2)

enfosquejar (SPE, 7 anys) ‘enfosquir’ la tarda

engrossar (RBB, 4 anys) ‘engreixar’

V >Adj (2)

enganyader -a (SPE, 6 anys) ‘les vocals neutres poden ser enganyaderes i les erres finals de certs mots també’

agraïdor -a (SPE, 7 anys) ‘agraït, -da’

Cal notar la força del sufix *-ista* (*ballarista, cirquista, modista, fashionista*), fins i tot per a gentilicis (*andorranista*); i també el sufix *-ó* per a agents amb un matís despectiu (*xivona, picona*). Els sufixos deverbals *-or*, *-er* i *-ment* també presenta una certa vitalitat. El cas de *ploriscar* ‘llagrimejar’ és com a mínim sorprenent. El sufix diminutiu *-isc* aplicat a verbs és improductiu (Cabré 2002, 769; Rull 2004, 126-127), i només apareix en poquíssims verbs

(*enamoriscar, endormiscar, ploviscar, neviscar*); però és que, a més, en català antic *-isc* ja era improductiu (Rull [en premsa]). Per tant, d'entrada sobta que, en ple segle XXI, un parlant creï derivats amb aquest sufix.

Prefixació (4)

des-

descalonar-se [a la frase *No em puc descalonar!*; la xiqueta, enllitada, tenia calor i es va destapar per tal de llevar-se la calor] (MRB, 3 anys) 'treure's la calor de sobre'

desnudar [a la frase *Em desnudes la sabata?*] (MPE, 4 anys) 'descordar'

descalfar [la bossa de l'aigua calenta se m'ha descalfat] (SPE, 4 anys) 'refredar'

flor despetalada (MRB, 8 anys) 'flor sense pètals'

Només hem documentat mots prefixats nous amb el prefix *des-*. Tot i que els prefixos més productius en la llengua adulta són *anti-*, *re-*, aquest prefix és també un dels més productius també a la llengua general adulta, segurament perquè permet expressar de manera sintètica l'acció de desfer una cosa.

Conversió (8)

V>N (1)

burxa [a la frase *fer la burxa*] (MRB, 6 anys) 'bullying, assetjament escolar'

N>V (7)

concertar (MPE, 6 anys) 'fer un concert'

gripar (MPE, 7 anys) 'tenir la grip'

mailar [a la frase *Em deixes mailar?*] (MPE, 8 anys), per 'enviar un correu electrònic, un mail'

pastissar (SPE, 4 anys) 'fer un pastís'

timbrar [a la frase *Estant timbrant a la porta*] (MPE, 4 anys) 'tocar el timbre'

balançar (SPE, 8 anys) 'pesar'

pistolar (OSM, 3 anys, OLC, 4 anys, JOV, 4 anys) 'disparar (amb una pistola)'

Cal destacar la gran capacitat de crear verbs per conversió (o derivació zero), que solen ser variants de mots que tenen una estructura més sintàctica en català amb verbs de suport.

Flexió (2)

gaia (MPE, 8 anys i O, 7 anys) 'lesbiana'

bíbia (SPE, 8 anys) 'dona hippie'

Composició (9)

NN (4)

cançó poema [a la frase, *No és un poema de Nadal, és una cançó poema*] (MPE, 7 anys), per referir-se a un poema de Nadal que no es recitava sinó que es cantava

cotxecasa (MPE, 5 anys) ‘autocaravana’

bicicotxe (MPE, 8 anys), per les bicicletes familiars que tenen quatre rodes

cotxemoto (MPE, 5 anys) ‘cotxe que és molt petit i que pot conduir-se amb el permís de conduir de motocicleta’

VN (5)

escalfacabells (MPE, 4 anys) ‘assecador de cabells’

moudits (MPE, 6 anys), per referir-se a un joc fet amb papiroflèxia que alguns anomenen *veritat-mentida* i d’altres *comecocos*

parapluges (MPE, 8 anys) ‘paravents’

guardadiners (SPE, 6 anys) ‘persona que trasllada diners amb un cotxe especial blindat, generalment de les entitats bancàries al banc central’

tallagespa (LGM, 6 anys) ‘màquina de depilar’

Resemantització (4)

clicar (MRB, 4 anys i MPE, 3 anys) ‘prémer, pitjar (un botó)’. El mot *clicar* ha adoptat aquest nou significat de manera general (l’hem documentat en altres infants d’altres llocs, com Reus o Andorra).

connector (SPE, 4 anys), per ‘endoll’

copiona (SPE, 5 anys), per ‘fotocopiadora’

pentina (LPP, 3 anys i SPE, 4 anys) per ‘pinta’

Sintagmació (6)

nena grossa (SPE, 3 anys), per referir-se a un os de peluix per comparació amb un altre que és més petit i que denomina *nena petita*

nena petita (SPE, 3 anys), per referir-se a un peluix per comparació amb un altre que és més petit i que denomina *nena grossa*

ser de can P-1 (MPE, 3 anys) ‘ser molt petit’

tenir una rabiosa (MPE, 5 anys) ‘estar molt enfadat’

escapar-se la set (JOV, 4 anys) ‘tenir molta set’

fer la independència (SPE, 5 anys) ‘manifestar-se’

Reformulació de la fraseologia (2)

tenir figa a les cames (MRB, 6 anys), a partir de la frase feta *les cames, fer figa*

passar a una altra vida (MPE, 8 anys) ‘canviar d’actitud’, per exemple, d’estar trista i enfadada a estar contenta

Acronímia (1)

cassolla (MRB, 6 anys), és a dir, ‘cassola+olla’

Recursos fonològics-prosòdics (2)

Tilo (MPE, 3 anys), nom propi d’un peluix que es va inventar a partir només de recursos fonològics-prosòdics

pap (SPE, 7 anys), ‘revés d’un cromó’

Finalment, ens ha semblat significatiu comparar la neologia dels infants amb la dels joves i la dels adults (mitjans de comunicació). Aquest contrast permet constatar unes diferències importants tal com es mostra en la Taula 1:

Taula 1: Comparativa dels mecanismes dels neologismes infants-joves-adults

	Neologia d’infant	Neologia de jove		Neologia d’adult
Font	Estopà; Rull 2015	Domènech; Estopà 2014	Bernal; Sinner 2009	NEOXOC 2014
Recurs de formació	Percentatges			
Sufixació	50,6%	4%	16%	17%
Prefixació	5,2%	4%	6,8%	16%
Composició patrimonial	11,7%	-	-	7%
Manlleu	-	40%	37%	28%
Composició culta	-	-	-	13%
Escurçament	1,3%	1,6%	9,8%	2%
Sintagmàtics	10,4%	18%	8,6%	5%
Sintàctics	10,4%	2,4%	1,9%	0,8%
Semàntics	5,2%	17%	13,5%	5%
Lexicalització / flexió	2,5%	-	-	0,6%
Ex-nihilo	2,5%	-	-	-

Que no manlevi mots estrangers, no vol dir que no n’usi que coincideixin amb els que usen els adults, però això no ha estat l’objectiu d’observació d’aquest treball.

5 Discussió

Les dades confirmen que la creativitat lèxica dels infants és un fet i que no fan servir només mots que han sentit del seu entorn, sinó que n'usen de nous a partir de fer funcionar la gramàtica.

En cada mot que han creat aquests infants hi ha una col·lecció de sabers lingüístics ¿què han de saber per usar *cirquista* amb tota naturalitat? D'entrada que necessiten un nom, que necessiten un nom col·lectiu per referir-se a qualsevol persona que treballa en un circ, que es pugui pronunciar amb els sons del català, que respecti l'estructura sil·làbica d'aquesta llengua, que hi ha moltes paraules de professió que són sufixades, i que la preponderància del sufix *-ista* per denominar noms d'oficis, professions i aficions és un fet (Domènech *et al.* 2000). Tot aquest tipus de coneixements interns, inconscients estan inclosos en el lèxic particular del nen. Hi haurà coses relacionades amb cada mot, com les experiències que cadascú associa a cada paraula que no són compartides i que el portaran a crear paraules amb significats molt particulars, que només entén l'entorn que comparteix una certa experiència (*nena grossa, xiconet, pap*), però en la majoria de casos el coneixement és compartit. En paraules de Llinàs: «quan sabem una llengua també sabem almenys una part del vocabulari de la llengua col·locat en un lèxic que inclou moltes característiques o propietat de cada mot: el significat, la pronúncia, les formes diverses que li podem donar i de quins mots pot anar acompanya, és a dir: semàntica, fonologia, morfologia i sintaxi, respectivament» (Llinàs 2001, 31).

Els exemples estudiats mostren que l'infant no té cap problema amb les operacions gramaticals de la seva llengua. Amb les regles de crear paraules: derivació, composició, conversió, resemantització, sintagmació, etc. I també queda palès que els dos recursos que impliquen la interferència de llengües en aquestes edats no les necessiten per crear paraules noves: els manlleus i la composició culta.

En concret, el recurs més utilitzat és el més propi d'una llengua romànica com el català: la sufixació. De la seva banda, la composició patrimonial, la sintagmació i la conversió sintàctica també juguen un paper destacat. És curiós com en molts casos que el català ha optat per una sintagmació, per una unitat fraseològica verbal amb un verb de suport, l'infant opta per una conversió zero: *timbrar, concertar, gripar*, en són exemples.

Una dada que contrasta amb la neologia d'adults i de joves és la distribució de les categories gramaticals: la majoria de paraules noves són noms (80%), quan normalment aquesta dada se situa a l'entorn del 50% (Cabrè *et al.* 2014), els adjectius solen correspondre al 38% de les unitats, el 10% als verbs i el 2% a altres categories gramaticals. En els primers anys de vida està estudiat que necessiten més noms perquè és una etapa molt denominativa (Karmiloff / Karmiloff-Smith 2010).

Algunes paraules han estat recollides en més d'un nen que no tenien cap relació entre ells, cosa que ratifica que el patró de desenvolupament del lèxic és relativament igual en tots els nens (Karmiloff / Karmiloff-Smith 2010). També és significatiu que la majoria de neologismes recollits es concentren en l'edat de 4-5-6 anys que concentren el 58% dels neologismes detectats.

Hem vist també que en les primeres edats els nens i nenes apliquen regles morfològiques de manera regular com a: *gaia* flexionant el gènere femení, *dividició* que prové de la base lèxica verbal *dividir* o *digestir* que té com base lèxica de *digestió* o de *digestiu*. En tots les casos, els infants creen paraules possibles gramaticalment, sobregeneren, en termes de Corbin (Corbin 1987), que l'ús els ensenya que no tindran continuïtat en el món dels adults no seran probables, perquè en la majoria de vegades ja n'existeix una altra que el nen desconeix però que en el moment que la conegui aquesta paraula vetarà l'espai d'ús de la inventada per al nen.

I per tant, tota aquesta neologia que hem recollit, però, acabarà sent efímera, en el moment en què a) el nen té consciència de les irregularitats de la llengua, b) augmenta el seu vocabulari i c) s'adona que ja hi ha altres paraules pels mateixos referents consensuades i acceptades per tota la comunitat, d) que l'escola intervé, e) que té més contacte amb altres llengües. Tots aquest criteris sociolingüístics propicien que aquesta neologia vagi desapareixent de l'ús del nen (tot i que no priva que un altre no faci la mateixa invenció, com ja hem documentat) i en el millor dels casos queda en el si d'una família («des que tenia tres anys que deia *pentina* i a casa sempre ho hem seguit dient d'aquesta manera»).

6 Conclusions

Cada nen i nena està des que neix exposat a un input enorme de paraules d'una llengua concreta que li permeten fer un moltes inferències de funcionament i, a partir d'aquestes inferències que converteix en regles, construir i proposar sense por, per analogia, altres paraules. Per tant, si senten moltes paraules tindran més varietat, si en senten poques tardaran més a aprendre les noves i en proposaran menys i amb més por. Les evidències lèxiques li permeten, per tant, fixar paràmetres on arrelar-se i poder ser creatiu. Quan més pures, netes, espontànies, sense encotillaments siguin les evidències a què estigui exposat, més flexibilitat tindrà a crear noves paraules.

L'estudi que hem fet (que no deixa de ser un primer tempteiç: caldrien més dades d'altres infants per confirmar-ho) ens planteja tres preguntes. Si els infants fan servir més uns recursos neològics que els adults, la primera pregunta és per què la parla dels adults adopta altres preferències en la neologia (almenys en català; caldria veure si en altres idiomes això és així). Sense descartar raons estrictament lingüístiques, apuntem la possibilitat que hi hagi raons socials (o almenys caldria tenir en compte aquesta possibilitat en futurs estudis, no obviar-ho).

Una segona reflexió és si l'encotillament produït pel llenguatge formal no és antinatural per a una llengua. És a dir: si la tendència natural (la no encotillada, present durant la infància) és fer X, Y o Z, i a la vida adulta es fa A, B i C, la pregunta és: no s'està constrenyint (per tant, forçant a uns usos artificiosos) la llengua entesa com un sistema?

I una tercera via d'estudi futur que permeten les dades d'aquest estudi contrastades amb estudis que tracten la neologia dels adoloscents és descriure diacrònicament com el coneixement del món i de les regles sociolingüístiques d'un context lingüístic van en detriment de les regles de la creativitat més gramatical i genuïna d'una llengua, com va

perdent el nen aquesta capacitat innata per crear i usar amb naturalitat paraules que són possibles però que els adults no les usen. Els adolescents són creatius però en àmbits temàtics molt restrictius i usant uns altres mecanismes, com ara el manlleu.

Bibliografia

- Bernal, Elisenda / Sinner Carsten. «Al seu rotllo: aproximació al llenguatge juvenil català». *Zeitschrift für Katalanistik* 22, 2009, pp. 7-36.
- Bernal, Elisenda / Sinner, Carsten. «És superenrotllat: la parla juvenil catalana té recursos propis?». *Actes del I Congrés Internacional de Neologia de les Llengües Romàniques (CINEO 2008)*. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada, CD adjunt, 2012, pp. 315-336.
- Bruner, Jerome. *La parla dels infants. Com s'aprèn a fer servir el llenguatge*. Vic: Eumo, 1985.
- Cabré, M. Teresa. «La derivació». Solà, Joan *et al.* (dir.) *Gramàtica del català contemporani I*, 2002, pp. 731-774.
- Cabré, M. Teresa. *A l'entorn de la paraula: lexicologia catalana*. Volum II. València: Publicacions de la Universitat de València, 1994.
- Cabré, M. Teresa / Domènech, Ona / Estopà, Rosa (eds.) *Mots nous en català: una panoràmica geolectal = New words in Catalan: A diatopic view*. Amsterdam: John Benjamins, 2014.
- Domènech, Meritxell et al. «Neologismes de noms d'oficis i de professions formats per sufixació», Observatori de Neologia *La Neologia en el tombant de segle*. Barcelona: IULA, 2000.
- Estopà, Rosa / Carrera, Josefina / Creus, Imma. *EnRaonar. Lingüística general i aplicada a la pràctica logopèdica*. Barcelona: Horsori, 2011.
- Karmiloff, Kyra / Karmiloff-Smith, Anette. *Hacia el lenguaje: del feto al adolescente*. Madrid: Morata, 2010.
- Llinàs, Mireia. *Petites Paraules. ¿D'on surt la gramàtica?* Barcelona: Empúries, 2001.
- Marimón, Carmen / Santamaría, Isabel. «Procedimientos de creación léxica en el lenguaje juvenil universitario». *Estudios de lingüística* 15, 2001, pp. 87-114.
- Observatori de Neologia. *Diccionari de paraules noves. Neologismes recollits a la premsa*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1998.
- Observatori de Neologia. *Llengua catalana i neologia*. Barcelona: Meteora, 2004.
- Payrató, Lluís. *Català col·loquial. Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*. València: Publicacions de la Universitat de València, 1996.
- Rubio, M. Paulina. *Joves creadors: el paper dels neologismes en el lèxic juvenil*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, treball de màster, 2009.

- Rull, Xavier. *La formació de mots. Qüestions de normativa*. Vic: Eumo, 2004.
- Rull, Xavier. «Formació de mots: sufixació». Martines, Josep *et al.* (dir.). *Gramàtica del català antic*, en prensa.
- Siguan, Miquel / Colomina, Rosa / Vila, Ignasi. *Metodologia per a l'estudi del llenguatge infantil*. Vic: Eumo, 1986.
- Tantinyà, Albert. *L'argot juvenil i el codi d'escriptura al web adolescents.cat*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya, Treball de fi de carrera, 2001.